

sretnom stanju, a sa ponudenom ideološkom matricom, pri čemu se nacionalna istorija često ispoljava kao dopunska religija.

Ova jasnim jezikom napisana kratka monografija ostavlja iza sebe mnoštvo pitanja, od kojih možda najveću težinu nosi odgovornost istorijske nauke u gradnji društvene i nacionalne mitologije. Posljedice koje proizvode "proslavljanja istorije" često su kobne kako po sadašnjost, tako i po budućnost društva koje ne može ili ne želi da ih kontroliše. ■

Sonja Dujmović

Robert Stradling, *Teaching 20th-century European history*. Strasbourg
Cedex : Council of Europe, 2001, str. 290.

Imajući u vidu da u našoj historiografskoj literaturi stručnih i znanstvenih radova koji se bave metodikom predavanja, odnosno podučavanja istorije gotovo da i nema, kao ni stručnjaka iz ove oblasti, iznenađujuće je kako je slab odjek kod nas imala knjiga renomiranog britanskog stručnjaka iz ove oblasti dr. Roberta Stradlinga¹.

Njegova knjiga pod nazivom "Teaching 20th-century European history" (Kako predavati historiju Evrope 20-tog stoljeća) izašla je u Strasbourgu 2001. godine na engleskom i francuskom jeziku u sklopu izdavačkog projekta Vijeća Evrope. Riječ je o jednom vrlo inovativnom priručniku koji je nastao kao dio projekta pod nazivom „Učenje i podučavanje o historiji Evrope dvadesetog stoljeća“, a namijenjen je svim nastavnicima i profesorima historije, predavačima historije na fakultetima, onima koji izrađuju nastavne planove i programe, autorima udžbenika, kao i svima onima koji bi trebali brinuti i koje zanima obrazovanje iz historije.

Za razliku od „domaće stručne javnosti“, ova knjiga je vrlo brzo pobudila veliko interesovanje i pobrala izuzetno pozitivne kritike uglednih znanstvenika iz ove oblasti u mnogim evropskim državama, uključujući tu i one zemlje (Velika Britanija, zemlje Skandinavije) koje imaju dugu, bogatu i renomiranu tradiciju metodike podučavanja u nastavi historije od najnižih do najviših nivoa obrazovanja, tj. od osnovnih škola do

¹ R. Stradling je viši saradnik Istraživačkog centra Leirsin u Škotskoj. Ima status emeritusa na Univerzitetu u Cardiffu, a predavao je savremenu političku i ekonomsku historiju na Univerzitetu u Londonu, gdje je vodio i uvodne kurseve i kurseve stručnog usavršavanja za predavače historije i poznavanja društva. Bio je gostujući profesor na više univerziteta.

fakultetskih studija. Zbog izuzetne vrijednosti ovog priručnika, te uslijed vlastitih potreba da bude dostupan što većem broju nastavnika i profesora historije, u više zemalja ova knjiga je prevedena na maternje jezike; u Estoniji, Rusiji, Ukrajini, Albaniji, Grčkoj, Španiji, Rumuniji, Moldaviji, Srbiji, Hrvatskoj.

Zahvaljujući Uredu Vijeća Evrope u Sarajevu i prevodiocima Amiri Sadiković i Svjetlani Pavičić ova knjiga je 2002. godine doživjela svoje bosanskohercegovačko izdanje na sva tri službena jezika naroda Bosne i Hercegovine (bosanskom, hrvatskom i srpskom) i time postala dostupna svima onima u Bosni i Hercegovini koji žele proširiti svoje znanje o novim mogućnostima i metodama u podučavanju historije Evrope 20 stoljeća.

U svom engleskom izdanju knjiga je napisana na 290 strana (bosansko izdanje je na 348 str.) i opremljena sa većim brojem pisanih tabela i fotografija. Neke od njih su uključene u tekst određenih poglavlja, a neke se nalaze na kraju poglavlja. Radi njihove jednostavnije upotrebe autor je na početku knjige dao jedno kratko uputstvo koje ima za cilj da pomogne čitaocu da lakše dođe do priloženih tabela i fotografija. Knjiga se sastoji još od predgovora, devetnaest poglavlja koja su podjeljena u tri dijela i dva priloga.

U prvom dijelu knjige, koji je obuhvaćen sa četiri poglavlja, autor govori o historijskim područjima i temama iz historije Evrope 20. stoljeća koja se uglavnom obrađuju u nastavi u cijeloj Evropi i bavi se različitim pristupima nekim od ovih tema. S obzirom na činjenicu da je „kad je riječ o nastavi historije o 20. stoljeću, previše historije po kvadratnom kilometru“, ključni problem jeste kako napraviti selekciju. Nijedno predmetno izučavanje ne može u potpunosti pokriti određeni period. Selektivnost je nužna i neizbježna. Prema tome, izbor tema i područja za izučavanje je ključno pitanje kojim se autor bavi u prvom dijelu knjige i on pokušava da kritički analizira kriterije koji se primjenjuju u odabiru tema i područja koji se uključuju u nastavne planove i programe. Po njemu kriterij za izbor ne bi trebao biti samo „šta“ se predaje, već „zašto“ i „kako“ predavati. Naglašena je potreba proširivanja evropske i svjetske dimenzije u nastavnim planovima i programima historije, a ne da se ta historija koristi samo kao ilustracija i dopuna sadržaja za nacionalnu historiju i nacionalne teme. Pravo razumijevanje događaja, procesa i pojava 20. stoljeća moguće je samo u njihovom sagledavanju u jednom širem kontekstu evropske i svjetske povijesti. Ponuđeni su neki ilustrativni materijali i brojne ideje za jedan inovativniji pristup nastavi, uz upotrebu masovnih medija, usmene historije, raznih simulacija i sl.

Drugi dio knjige je pokriven sa devet poglavlja (5-13) i ovdje je autorova pažnja usmjerena na različita pedagoška pitanja i probleme koji su odnose na predavanje historije 20. stoljeća. Neka od ključnih pitanja o kojima se ovdje problematizira su:

- razvoj vještina i koncepata, odnosno integrisanje stečenog znanja;

- izučavanje kontraverznih i osjetljivih pitanja;
- podučavanje učenika i studenata o efikasnom korištenju vizuelnih arhivskih materijala o 20. stoljeću;
- djelotvornija upotreba savremenih tehnologija kao što su TV, video, internet;
- korištenje simulacije i igre uloga;
- višestruki uglovi sagledavanja u nastavi historije;
- iskorištavanje velikih mogućnosti učenja izvan škole (i fakulteta).

Na sva ova pitanja autor daje kratak komentar konkretnog pitanja ili problema koji se razmatra i nudi različite pristupe kao i čitav niz tabela, fotografija i izvora.

U trećem dijelu knjige (poglavlja 14-19) autor ukazuje na ogromne mogućnosti korištenja različitih historijskih izvora i mnoštva materijala u izučavanju historije 20. stoljeća. Ovdje je ponuđeno nekoliko kraćih i vrlo korisnih instrukcija za korištenje usmene historije, savremenih pisanih izvora i televizije kao izvora, a dat je i osvrt na određene poteškoće i metodološke probleme na koje se nailazi kod korištenja ovih izvora.

U posljednja dva poglavlja data su uputstva kako se može procijeniti koliko su udžbenici historije i nova tehnologija zaista korisni. Ta uputstva ukazuju na ono za čim je potrebno tragati u smislu sadržaja, obrazovne vrijednosti, pedagogije i svega onoga što je primjereno korisnicima.

Na kraju knjige su i dva vrijedna priloga. U prvom prilogu nalaze se informacije sa kontakt adresama o drugim organizacijama u Evropi koje rade na određenim projektima koji mogu biti zanimljivi nastavnicima i profesorima historije koji se bave nastavom savremene historije. Drugi prilog nudi informacije o bilateralnim i multilateralnim projektima koje podržava Savjet Evrope i koji su relevantni za nastavu evropske historije 20. stoljeća.

Očigledno je da trendovi u evropskim obrazovnim sistemima idu ka proširivanju sadržaja nastave historije i većem uključivanju društvene, ekonomske, kulturne pa čak i intelektualne historije, podjednako koliko vojne, političke i diplomatske. Ovim se fokus zanimanja i istraživanja pomjera na neke grupe koje su u ranijim planovima i programima uglavnom bile ignorisane, ili potpuno zanemarene. To su prije svega obični ljudi, žene, djeca, porodica, nacionalne manjine, migranti itd. Ustvari, ovakav pristup nastavi historije u obrazovnim ustanovama samo slijedi trendove naučnog izučavanja historije u tim zemljama. Bosna i Hercegovina svakim danom je sve bliže vremenu u kojem će se pozicija historije u njenom društvu morati redefiniirati. Taj položaj historije (i kao predmeta u školi i kao nauke) uveliko će ovisiti od samih historičara, odnosno od njihovog znanja i sposobnosti da historiju predstave na jedan su-

vremen, aktuelan i konkurentan način. Jednostavnije rečeno, potrebna joj je modernizacija i to na svim nivoima.

Stoga ova knjiga predstavlja korisnu literaturu za sve one koji uviđaju potrebu promjene pristupa nastavi historije. Posebno bih je preporučio onima koji su direktno uključeni u obrazovne procese, od osnovnih škola do fakulteta, jer pruža čitateljima cijelu lepezu inovativnih ideja, korisnih savjeta i nužnih informacija za rad sa učenicima i studentima u pravcu moderne nastave historije. ■

Edin Veladžić

*Godišnjak Centra za balkanološka ispitivanja XXXIII/31. Sarajevo :
Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 2004.*

Uprkos svim finansijskim i kadrovsko-organizacionim teškoćama sa kojima se posljednjih godina susreće, Centar za balkanološka ispitivanja pri ANUBiH uspio je naučnoj javnosti podariti još jedno svoje izdanje. Godišnjak Centra za balkanološka ispitivanja, XXXIII/31, za 2004. godinu i ovoga puta ponudio je niz kvalitetnih radova domaćih i stranih autora koji kroz oblasti filologije, arheologije, antropologije nastoje upotpuniti sliku o prošlosti bosanskohercegovačkog prostora, ponajviše njenih najstarijih perioda. Štampanje Godišnjaka je i ovaj put nesebično pomogla njemačka fondacija Alexander von Humboldt.

Na ukupno 297 strana predstavljeno je 10 radova koji tretiraju periode od neolitika pa do ranog srednjega vijeka.

U prvom od njih, pod nazivom *Mitski sloj legende o junaku Diomedu* (str. 5-12), autor Radoslav Katičić, potcrtavajući svoju ličnu radost o nastavku suradnje sa Centrom koja je početkom devedesetih bila prekinuta, simbolično nastavlja nekad započetu raspravu o mitskom junaku Diomedu. Analizirajući sve sačuvane legendarne i mitske predaje o Diomedu na Jadranu u vezi sa njegovim porijeklom, putovanjem, borbom sa neprijateljima, pobjedom nad zmajem, ženidbom sa kraljevom kćerkom i pogibijom, nakon koje postaje božanstvom koje je vezano za kult konja, autor nalazi dovoljno materijala da u njima prepozna indoevropsku mitsku osnovu te da Diomeda identificira sa indoevropskim božanstvom rodnosti i vegetacije. Na kraju zaključuje da upravo fragmenti izvornog mitskog kazivanja preoblikovani u pripovijedanje o starim junacima i uvršteni u epsku legendu i rodoslovlja, omogućavaju stvaranje pra-